

Veiligheid vergroten door onderzoek

Veilig wonen, veilig werken, veiligheid. Het klinkt vanzelfsprekend, maar veiligheid valt niet te garanderen. Ondanks alle kennis en technologie vinden ernstige voorvallen en soms rampen plaats. De Onderzoeksraad voor Veiligheid is in 2005 bij Rijkswet ingesteld met als taak onderzoek te doen naar ongevallen en incidenten. Door daaruit lessen te trekken, kunnen processen en organisaties veiliger worden ingericht.

In Nederland onderzoekt de Onderzoeksraad voor Veiligheid concrete voorvallen, bredere veiligheidsvraagstukken en onveilige situaties die geleidelijk aan ontstaan. Ook bestuurlijke processen en de wijze waarop deze van invloed zijn op de veiligheid maken steeds vaker deel uit van het onderzoek. Het doel van alle onderzoeken is om te leren van voorvallen en daaruit lessen te trekken voor de toekomst. Wanneer er structurele veiligheidstekorten worden gesignaleerd, kan de Raad aanbevelingen voor verbeteringen formuleren.

Onafhankelijk onderzoek op alle terreinen

De Onderzoeksraad is bevoegd om onderzoek te doen op nagenoeg alle terreinen. In sommige gevallen is de Onderzoeksraad hier zelfs toe verplicht. Dit geldt voor bepaalde voorvallen in de luchtvaart, scheepvaart, op het spoor en in de (petro-)chemische industrie.

Naast de verplichte onderzoeken, kiest de Raad zelf welke onderwerpen en voorvallen worden onderzocht. Hierbij richt de Onderzoeksraad zich voornamelijk op zaken waarbij burgers voor hun veiligheid afhankelijk zijn van andere partijen, zoals de overheid, bedrijven of instellingen. Zo is er in de afgelopen jaren onderzoek gedaan naar de veiligheidsrisico's tijdens de jaarwisseling, de ingestorte parkeergarage in aanbouw bij Eindhoven Airport en forenische zorg en veiligheid.

Het onderzoeksproces wordt op de achterkant van deze folder schematisch weergegeven.

Verregaande bevoegdheden

Onderzoekers van de Onderzoeksraad hebben verregaande, wettelijk vastgelegde bevoegdheden. Om relevante onderzoeksinformatie te verkrijgen mogen zij gebouwen betreden, informatie verzamelen en materiaal meenemen voor nader (technisch) onderzoek. Dit betreft bijvoorbeeld documenten, beeld- en geluidsmateriaal en wrakstukken. Bij Nederlandse wet is bepaald dat iedereen verplicht is medewerking te verlenen aan de onderzoekers bij de uitoefening van hun bevoegdheden.

Bescherming van getuigen en betrokkenen

De Onderzoeksraad verzamelt zoveel mogelijk informatie uit verschillende bronnen om daarmee een goed beeld te krijgen van de toedracht van een voorval. Dit betekent ook dat betrokkenen en getuigen worden geïnterviewd. De verklaringen van getuigen en betrokkenen worden alleen in het eigen onderzoek gebruikt. Indien informatie uit verklaringen in het onderzoeksrapport wordt opgenomen, gebeurt dit geanonimiseerd. Verklaringen worden niet openbaar gemaakt of aan derden verstrekt; ook niet aan het Openbaar Ministerie of aan de politie.

De Rijkswet Onderzoeksraad voor veiligheid bepaalt uitdrukkelijk dat verklaringen, door de Onderzoeksraad verzamelde informatie en door de Onderzoeksraad opgestelde documenten niet gebruikt mogen worden als bewijs in strafrechtelijke, tuchtrechtelijke of civielrechtelijke procedures. Ook het opleggen van een disciplinaire maatregel, bestuurlijke sanctie of bestuurlijke maatregel kan daar niet op worden gebaseerd.

De Raad en het bureau

De Onderzoeksraad bestaat uit drie permanente leden, onder voorzitterschap van ir. Jeroen Dijsselbloem. De raadsleden hebben brede kennis van veiligheidsvraagstukken en beschikken over ruime bestuurlijke en maatschappelijke ervaring. Daarnaast kan de Onderzoeksraad bouwen op de deskundigheid van een aantal buitengewoon raadsleden met kennis en expertise van verschillende sectoren. Het bureau van de Onderzoeksraad telt circa 70 medewerkers, waarvan tweederde onderzoekers.

Fases in het onderzoeksproces

De onderzoeken van de Onderzoeksraad voor Veiligheid duren gemiddeld een jaar. Gedurende het onderzoek worden verschillende fases doorlopen, die hieronder schematisch zijn weergegeven. Omdat bij ieder voorval andere achtergronden en factoren een rol spelen, bevat het eindrapport een onderzoeksverantwoording. Hierin wordt toegelicht hoe het desbetreffende onderzoek is uitgevoerd en welke onderzoeksmethoden daarbij zijn gehanteerd.

Uitruk

Na een voorval dat de interesse heeft van de Raad, of een voorval dat binnen de onderzoeksverplichting valt, kunnen onderzoekers direct ter plaatse gaan voor een verkennend onderzoek. Wanneer er nog sprake is van hulpverlening, gaat die vanzelfsprekend voor.

Informatie verzamelen

Een onderzoek start met het verzamelen van alle relevante informatie. Betrokkenen worden geïnterviewd en gegevensbestanden en documentatie worden opgevraagd. Bij een concreet voorval wordt indien mogelijk de ongevalslocatie bezocht en wordt er technisch onderzoek verricht.

Analyse

Op basis van alle informatie wordt een gestructureerde analyse van de toedracht en achterliggende oorzaken gemaakt: wat is er precies gebeurd, hoe kon dat gebeuren en welke factoren hebben een rol gespeeld? Ook (eerdere) onderzoeken door andere partijen worden meegenomen in de analyse. Dit alles wordt samengebracht in het conceptrapport.

Inzage conceptrapport

Het conceptrapport gaat ter inzage naar betrokken partijen. Zij controleren het rapport op feitelijke onjuistheden en reageren binnen een termijn van een aantal weken. Commentaar dat niet in het eindrapport wordt verwerkt, wordt voorzien van een onderbouwing door de Onderzoeksraad en gelijktijdig met het eindrapport gepubliceerd.

Op verschillende momenten in het proces laat de Onderzoeksraad zich adviseren door een begeleidingscommissie van personen die deskundig zijn op het terrein van het betreffende onderzoek. Dit vormt één van de instrumenten om de kwaliteit te bewaken.

Publicatie

Het eindrapport wordt met bijbehorende documenten (bijlagen, inzagecommentaar op het conceptrapport en eventueel een animatie) gepubliceerd op de website. In veel rapporten formuleert de Raad aanbevelingen ter verbetering.

Uitrol

De Onderzoeksraad vindt het belangrijk dat partijen de lessen uit het onderzoek ter harte nemen. Het onderzoek wordt vaak besproken met betrokken organisaties en personen. Daarnaast lichten onderzoekers en raadsleden regelmatig bevindingen uit onderzoeken toe op bijeenkomsten en conferenties.

Opvolging aanbevelingen

Bij de meeste onderzoeken doet de Raad aanbevelingen voor verbetering. Hoe zijn de aanbevelingen opgepakt en welke vorderingen zijn gemaakt? De reacties van partijen worden in samenhang beoordeeld, waarna de Raad een reactie op de website publiceert.

De Onderzoeksraad geeft geen onderliggende onderzoeksinformatie en bronnen vrij. Deze bronbescherming beoogt dat betrokkenen volledige openheid van zaken kunnen geven zonder zichzelf of hun naasten te benadelen. Alleen op deze manier kunnen optimaal lessen worden getrokken.

